

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

НАУКА МАЙБУТНЬОГО

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ СТУДЕНТІВ,
АСПРАНТІВ ТА МОЛОДИХ ВЧЕНИХ

Випуск 1(9), 2022

Мукачево

Рекомендовано до друку та поширення через мережу Інтернет
Вченою радою Мукачівського державного університету
(Протокол №17 від 28.04.2022 р.)

Головний редактор:

Гоблик Володимир Васильович – доктор економічних наук, професор, перший проректор, Мукачівський державний університет

Заступник головного редактора:

Молнар Тетяна Іванівна – голова Наукового товариства студентів, аспірантів, молодих вчених, Мукачівський державний університет

Відповідальний секретар:

Бабіля Марина Василівна, Мукачівський державний університет

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Кабачій Василь Миколайович - к. ф-м. н., доцент, завідувач кафедри машинобудування, природничих дисциплін та інформаційних технологій;

Качур Мирослава Михайлівна – к. пед. н., доцент кафедри теорії і методики музичної освіти;

Кобаль Василь Іванович - к. пед. н., доцент, проректор з науково-педагогічної роботи;

Козарь Оксана Петрівна – д-р. т. н., професор, академік Української технологічної академії (м. Київ), завідувач кафедри легкої промисловості і професійної освіти;

Корнієнко Інокентій Олексійович – к. психол. н., доцент кафедри психології;

Лужанська Тетяна Юріївна – к. географічних наук, доцент, декан факультету туризму та готельно-ресторанного бізнесу;

Малець Олександр Омелянович – д-р. і. н., доцент, завідувач кафедри суспільних дисциплін та фізичної культури;

Мілашовська Ольга Іванівна – д-р. е. н., професор, завідувач кафедри готельно-ресторанної справи;

Моргун Алла Володимирівна – к. філол. н., доцент, декан гуманітарного факультету;

Попович Наталія Михайлівна – д-р. пед. н., доцент, завідувач кафедри музичного мистецтва;

Прокопович Лідія Сигізмундівна – к. філол. н., доцент, завідувач кафедри філологічних дисциплін та соціальних комунікацій;

Проскура Володимир Федорович – д-р е. н., професор, завідувач кафедри менеджменту та управління економічними процесами;

Реслер Марина Василівна - д-р е. н., професор, академік Академії економічних наук, декан факультету економіки, управління та інженерії;

Стегней Маріанна Іванівна - д-р. е. н., професор кафедри економіки та фінансів;

Теличко Наталія Вікторівна – д-р. пед. н., професор, завідувач кафедри англійської філології та методики викладання іноземних мов;

Товканець Ганна Василівна - д-р пед. н., професор, завідувач кафедри теорії та методики початкової освіти;

Фізеші Октавія Йосипівна – д-р. пед. н., професор кафедри педагогіки дошкільної та початкової освіти;

Черепаня Наталія Іванівна – к. пед. н., доцент, завідувач кафедри теорії та методики дошкільної освіти;

Черничко Тетяна Вікторівна - д-р. е. н., професор, завідувач кафедри економіки та фінансів.

4. Тугушева Г. П. Експериментальна діяльність дітей середнього та старшого дошкільного віку: методичний посібник / Г. П. Тугушева, А. Є. Чистякова. – СПб.: Дитинство-Прес, 2007. – 128 с.

УДК 378:37.011.3-051:373.3.091.32-047.58(045)

Попович Я. В.

здобувач вищої освіти ОС "Магістр",
спеціальність 013 "Початкова освіта",
Мукачівський державний університет

Лалак Н. В.

кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри теорії та методики початкової освіти,
Мукачівський державний університет

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ДО МОДЕЛЮВАННЯ УРОКІВ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

У статті на основі аналізу психолого-педагогічної літератури досліджено проблему моделювання уроку в контексті професійної підготовки майбутніх учителів початкових класів. Авторами зазначено, що під процесом моделювання уроку науковці убачають покрокову діяльність вчителя: правильно визначити цілі уроку, його зміст, здійснити аналіз можливостей підручника для реалізації мети й завдань уроку, оптимально вибрати методи, прийоми, форми організації навчальної діяльності, передбачити способи зворотного зв'язку, контролю оцінювання навчальних досягнень, підведення підсумків. Закцентовано увагу на трьох взаємопов'язаних складниках змісту професійної підготовки майбутніх учителів до моделювання уроку в початковій школі: дидактичному, методичному і технологічному.

Ключові слова: моделювання уроку, освітній процес, ЗВО, майбутній вчитель початкових класів.

The article, based on the analysis of psychological and pedagogical literature, examines the problem of modeling a lesson in the context of professional training of future primary school teachers. The authors note that in the process of modeling the lesson, scientists see the step-by-step activities of the teacher: correctly determine the objectives of the lesson, its content, analyze the possibilities of the textbook to implement the goals and objectives of the lesson, choose methods, techniques ,

control of assessment of educational achievements, summarizing. Emphasis is placed on three interrelated components of the content of professional training of future teachers to model a lesson in primary school: didactic, methodological and technological.

Key words: *lesson modeling, educational process, ZVO, future primary school teacher.*

Одним із стратегічних пріоритетів сучасної реформи є доступність якісної початкової освіти, що реалізується в модернізації її змісту, створенні нового Державного стандарту та якісно іншого навчально-методичного забезпечення, організації комфортного освітнього простору, активному впровадженні сучасних технологій навчання. Варто зазначити, що функціонування початкової освіти в умовах сьогодення по-перше, надає молодшим школярам можливість навчання в закладах різного типу за індивідуальною траєкторією розвитку; по-друге, створює для вчителів поле для педагогічної творчості в умовах вільного вибору оптимальної освітньої програми, підручників, посібників і робочих зошитів; по-третє, забезпечує комфортність середовища для дітей за рахунок використання вчителем на уроці сучасних навчальних технологій, урахування їх індивідуально-психологічних особливостей, застосування різних видів контрольної оцінювальної діяльності.

Розвиток початкової освіти висуває принципово нові вимоги до професійної підготовки майбутніх учителів, оскільки постають завдання, пов'язані з усвідомленням ними важливості педагогічного моделювання та оволодіння його алгоритмом. Теоретичне вивчення проблеми моделювання уроку дозволяє стверджувати, що він постійно зазнає змін у своєму змісті, структурі, методиці внаслідок реформування шкільної освіти та еволюції педагогічної думки.

Для того, щоб забезпечити організацію освітнього процесу початкової школи, що відповідає викликам сьогодення, необхідна відповідна підготовка майбутнього вчителя. Цю проблему частково розкрито в наукових доробках В. Желанової, С. Мартиненко, М. Овчинникової, Р. Пріми тощо. У сфері педагогічних досліджень чимало напрацювань учених присвячено моделюванню уроку (Н. Бібік, М. Богданович, Н. Будна, Л. Варзацька, М. Вашуленко, О. Вашуленко, І. Веремійчик, М. Захарійчук, Л. Коваль, Л. Кочина, Г. Лищенко, С. Логачевська, Л. Масол, Н. Морзе, В. Науменко, О. Онопрієнко, К. Пономарьова, О. Савченко та ін.).

Мета статті – здійснити аналіз проблеми моделювання уроку в контексті професійної підготовки майбутніх учителів початкових класів.

Сучасна початкова освіта, функціонування якої регламентовано Концепцією «Нова українська школа», передбачає активне впровадження компетентнісного підходу, що зумовлює практичну спрямованість навчання, розвиток ціннісних орієнтацій молодших школярів, їх умінь самостійно вчитися, працювати в команді, критично оцінювати інформацію, відповідально ставитися до себе та інших людей. Забезпечити якісну підготовку молодших школярів до життя може лише творчий учитель, здатний до моделювання та проведення уроку в умовах функціонування сучасної початкової освіти, для якої характерна педагогіка партнерства, подолання інертності мислення, перехід на якісно новий рівень побудови взаємовідносин між учасниками освітнього процесу.

Процес моделювання уроку розглядається нами як послідовна взаємопов'язана діяльність із його планування, вибору матеріально-технічного забезпечення, конструювання моделі та рефлексії реалізації педагогічного задуму, що вимагає формування у здобувачів вищої освіти професійної компетентності. Моделювання забезпечує реалізацію вмінь педагога аналізувати, планувати, прогнозувати, конструювати, оскільки засноване на здатності мислення встановлювати аналогії при абстрактному порівнянні різних об'єктів. З цього випливає, що підґрунтям для моделювання уроку є здатність учителя створювати конкретну модель, тобто певну конструкцію. За допомогою моделювання створюється майбутня модель освітнього процесу чи його окремого фрагменту, де вчитель як суб'єкт виражає свої погляди, переконання й уподобання щодо педагогічної реальності, формує власну стратегію професійної діяльності.

Савченко О. зазначала, що «... у центрі уваги вчителя під час створення й проведення уроку є організація продуктивної освітньої діяльності учнів у взаємозв'язку навчального, розвивального й мотиваційного компонентів, утвердження гуманних взаємовідносин у класі, активне використання різних форм співробітництва (групової діяльності, ігрові форми, ситуації успіху) та розвиток у молодших школярів умінь вчитися» [4]. Під процесом моделювання уроку науковець убачала покрокову діяльність вчителя: правильно визначити цілі уроку, його зміст, здійснити аналіз можливостей підручника для реалізації мети й завдань уроку, оптимально вибрати методи, прийоми, форми організації навчальної діяльності, передбачити способи зворотного зв'язку, контролю оцінювання навчальних досягнень, підведення підсумків.

Варто зауважити, що рівноправною з уроком формою організації освітнього процесу, як зазначено в Концепції «Нова українська школа», стає заняття, яке не має чітко визначеної структури, де здобувачі початкової освіти

мають можливість вільно рухатися в приміщенні класу та поза ним, без обмежень з боку вчителя за власним бажанням використовувати ресурси навчальних осередків [3]. Нова українська школа пропонує вчителю наповнювати уроки осмисленими знаннями, уміннями, навичками, цінностями; пропонує створювати умови для формування ключових і предметних компетентностей.

Урок є завжди змодельованим результатом ще нездійсненого плану, що спочатку знаходиться у свідомості педагога, а потім обов'язково має бути реалізованим під час навчально-пізнавальної взаємодії з учнями, як зазначає Л. Коваль. Цілком логічно, що якісно підготувати майбутнього вчителя початкової школи до педагогічного моделювання, на думку науковця, можна лише тоді, коли в закладі вищої освіти будуть створені умови, максимально наближені до майбутньої професійної діяльності, зокрема активно впроваджуватиметься метод моделювання педагогічних ситуацій [2].

Детально досліджуючи процес професійної підготовки майбутніх учителів до педагогічного моделювання, Н. Бахмат звертає особливу увагу на його послідовність. На першому, підготовчому етапі, як вважає дослідниця, в центрі уваги має бути засвоєння студентами спеціальних теоретичних знань, на основі яких здійснюється моделювання найпростіших педагогічних ситуацій репродуктивного типу (наприклад, проведіть в уявному класі математичний або словниковий диктант, оголосіть домашнє завдання тощо). На другому, тренувальному етапі, відпрацьовується моделювання більш складних педагогічних елементів (наприклад, змодельуйте мікроурок, мікробесіду, розробіть календарний план на семестр). На третьому, поведінковому етапі, відбувається творче, самостійне моделювання студентами (як-от, змодельуйте та проведіть фрагмент уроку, змодельуйте складну педагогічну ситуацію). Як показує практика, таке поступове залучення майбутніх учителів, як суб'єктів освітньої діяльності до самостійного педагогічного моделювання, позитивно впливає на розвиток їх професійної майстерності. Як зазначає Н. Бахмат, підготовка майбутніх учителів початкової школи до педагогічного моделювання в умовах уявного шкільного процесу є особливо значущою для формування їхньої компетентності, оскільки надає можливість закріпити та перевірити дієвість дидактико-методичних знань, сформувати вміння організовувати освітній процес в умовах продуктивної взаємодії його суб'єктів [1].

Науковці акцентують увагу на трьох взаємопов'язаних складниках змісту професійної підготовки майбутніх учителів до моделювання уроку в початковій школі: дидактичному, методичному і технологічному. Так, дидактичний забезпечує формування у здобувачів вищої освіти системи

загальнопедагогічних знань щодо організації освітнього процесу в початковій школі, уявлень про особливості структурування уроків різних типів, умінь діяти в різних професійних ситуаціях відповідно до наукових підходів і принципів. Методичний складник спрямовано на розвиток у майбутніх учителів методичних умінь моделювати та проводити урок з урахуванням викликів сьогодення. Технологічний складник сприяє становленню у здобувачів освіти здатності моделювати урок із застосуванням сучасних навчальних технологій, здійснювати рефлексію, саморозвиток та самовдосконалення.

Отже, розвиток початкової освіти на сучасному етапі висуває принципово нові вимоги до професійної підготовки майбутніх учителів, оскільки постають завдання, пов'язані з усвідомленням ними важливості моделювання уроків. Під час створення вчителем моделі сучасного уроку головна увага має бути зосереджена на співвідношенні змісту, прийомів, засобів, форм і методів, організації суб'єкт-суб'єктної взаємодії для досягнення програмних результатів навчання здобувачів початкової освіти, формування їх ключових та предметних компетентностей.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бахмат Н. В. Формування готовності майбутнього вчителя початкових класів до педагогічного моделювання: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / Н. В. Бахмат. – К., 2011. – 222 с.
2. Коваль Л. Дидактико-методичні засади підготовки майбутніх учителів до моделювання сучасного уроку в початковій школі / Л. Коваль, О. Попова, М. Нестеренко // Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету. Педагогічні науки: зб. наук. пр. – Бердянськ, 2018. – Вип. 3. – С. 85–94.
3. Нова школа. Простір освітніх можливостей: Концепція [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://mog.gov.ua/activity/education/zagalna-serednya/ua-shc-2016/>.
4. Савченко О. Я. Дидактика початкової освіти: підручник / О. Я. Савченко. – К.: Грамота, 2012. – 504 с.

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>